

Krajowy Program Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2007-2008

Krajowy Program Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2007-2008 jest kontynuacją *Krajowego Programu Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi*, przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 16 września 2003 roku oraz *Krajowego Programu Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2005-2006* przyjętego przez Radę Ministrów 20 kwietnia 2005 roku. Program został opracowany przez Zespół ds. Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, powołany Zarządzeniem nr 23 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 marca 2004 roku.

Potrzeba programu wynika z faktu, że handel ludźmi jest zjawiskiem dynamicznym, ulegającym przemianom. Reakcją na te zmiany są nowe zadania zapisane w Programie. Ponadto, część zadań zapisanych w poprzednim Programie wymaga kontynuacji, zaś część zadań nie została zrealizowana w przewidzianym terminie.

Celem Programu jest tworzenie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania i zwalczenia handlu ludźmi w Polsce.

Realizacja Programu wymaga udziału i współpracy wielu podmiotów administracji rządowej oraz organizacji pozarządowych.

Odpowiedzialność za wykonanie zadań wyznaczonych w Programie ponoszą wskazane podmioty. Monitorowanie realizacji Programu jest zadaniem Zespołu ds. Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi.

Termin wykonania zadań zapisanych w Programie upływa z końcem 2008 roku.

Finansowanie Programu

Zadania przypisane poszczególnym podmiotom będą finansowane w ramach budżetów pozostających do ich dyspozycji.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na realizację zadań przewidzianych w *Krajowym Programie Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi na lata 2007-2008* zabezpieczyło w budżecie państwa na 2007 rok, na podstawie opracowanego planu finansowego wydatków środki finansowe w wysokości 200 tys. PLN - § 4300 (ujęte w planie finansowym MSWiA - cz. 42 Sprawy wewnętrzne, dz. 754 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa, rdz. 75495 Pozostała działalność) oraz środki finansowe w wysokości 150 tys. PLN - § 2810 Dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom (ujęte w planie finansowym Departamentu Budżetu MSWiA) – w dn. 28.12.2006 roku została podpisana umowa z Fundacją Przeciwko Handlowi Kobietami La Strada na realizację zadania pn. *Program wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi*.

Ponadto, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zaplanowało w budżecie na 2007 rok środki finansowe w wysokości 80 tys. PLN z przeznaczeniem na realizację szkoleń kadry pomocy społecznej w zakresie postępowania z ofiarą/świadkiem handlu ludźmi (cz. 44 - Zabezpieczenie społeczne, dz. 750 Administracja Publiczna).

Jednocześnie niemożliwe jest określenie wysokości kwot potrzebnych na realizację Programu w 2008 roku, lecz z uwagi na zapisane zadania środki na pokrycie kosztów wynikających z Programu będą uwzględnione w projekcie budżetu państwa na 2008 r. w części 42. Sprawy wewnętrzne w ramach przyznanej wstępnej kwoty wydatków.

Pewne elementy programu, szczególnie te, które są związane z badaniami problemu, wymianą informacji, najlepszych praktyk i szkoleniami, mogą być finansowane z programów Unii Europejskiej .

Część I

Działania prewencyjne, badania zjawiska

1.

Zorganizowanie konferencji krajowej nt. handlu ludźmi.

W marcu 2006 roku odbyła się pierwsza Krajowa Konferencja nt. Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi. Konferencja zgromadziła ekspertów w tej dziedzinie z instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz środowisk naukowych z całego kraju. Jej rezultatem były rekomendacje wykorzystane w pracach związanych z realizacją Krajowego Programu. Ponadto Konferencja jest jedynym tego rodzaju forum pozwalającym na szeroką debatę i wymianę doświadczeń w zakresie problematyki handlu ludźmi.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Termin realizacji: II kwartał 2007 roku, II kwartał 2008 roku

2.

Kampania informacyjna dotycząca handlu ludźmi do pracy przymusowej:

a/ skierowana do osób udających się w poszukiwaniu pracy do krajów UE

Ujawnienie w roku 2006 licznych przypadków obywateli polskich – ofiar handlu ludźmi do pracy przymusowej potwierdza przypuszczenia, iż utrzymywanie przez niektóre kraje UE ograniczeń w dostępie do swoich rynków pracy, jako skutek uboczny pociąga za sobą wzrost nielegalnego zatrudnienia, w tym także handlu ludźmi do pracy przymusowej. Konieczna jest kampania informacyjna skierowana do osób udających się w poszukiwaniu pracy do krajów UE mająca na celu uświadomienie im ryzyka stania się ofiarą przestępstwa. Należy w tym celu wykorzystać możliwości organizacyjne MSWiA, MPiPS oraz MSZ i realizowane przez nie programy dotyczące Polaków poza granicami kraju.

Niezbędne jest nawiązanie współpracy ze środkami masowego przekazu.

b/ skierowana do osób przybywających do Polski celem podjęcia pracy

W związku z postępującym procesem otwierania polskiego rynku pracy na obywateli państw trzecich oraz pojawiającymi się sygnałami o przypadkach handlu ludźmi do pracy przymusowej w Polsce konieczne jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej skierowanej do osób przybywających do Polski celem podjęcia pracy (głównie obywateli Ukrainy) mającej na celu uświadomienie im ryzyka stania się ofiarami handlu ludźmi. Należy w tym celu wykorzystać możliwości organizacyjne MSWiA, MPiPS oraz MSZ.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Termin realizacji: II połowa 2007 roku, II połowa 2008 roku

3.

Opracowanie II edycji raportu na temat handlu ludźmi w Polsce.

W drugim kwartale 2007 roku ukaze się Raport nt. handlu ludźmi odnoszący się głównie do lat 2003-2006. W związku z dynamicznym charakterem zjawiska handlu ludźmi i koniecznością aktualizowania jego opisu konieczne jest systematyczne przygotowywanie tego typu publikacji nt. handlu ludźmi w Polsce przeznaczonej dla wszystkich zainteresowanych tym problemem – przedstawiciele administracji publicznej, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych.

Odpowiedzialni za realizację:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Państwowa Inspekcja Pracy, Urzędy Wojewódzkie, Wojewódzkie Urzędy Pracy we współpracy z organizacjami pozarządowymi i ośrodkami naukowymi

Termin realizacji: II poł. 2008 roku

Realizacja zadania wymaga kontynuacji prac podjętych w ramach poprzedniego Krajowego Programu, tj.:

1.Opracowanie metodyki i zakresu permanentnego gromadzenia informacji o zjawisku.

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Prokuratura Krajowa, we współpracy z organizacjami pozarządowymi i ośrodkami naukowymi

2.Gromadzenie informacji i danych statystycznych dających możliwość kompleksowego badania problemu i lepszej koordynacji badań prowadzonych przez różne ośrodki i instytucje.

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Prokuratura Krajowa, we współpracy z organizacjami pozarządowymi

4.

Wspieranie merytoryczne, organizacyjne i finansowe (w zależności od posiadanych środków budżetowych) badań nad zjawiskiem handlu ludźmi. Wykorzystanie do tych celów środków z programów Unii Europejskiej

Właściwe rozeznanie zjawiska handlu ludźmi w różnych jego aspektach wymaga badań o charakterze naukowym. Kwestie wymagające pilnego zbadania to m.in.:

- profil ofiary handlu ludźmi do pracy przymusowej;
- sytuacja cudzoziemskich dzieci bez opieki, potencjalnych ofiar handlu ludźmi – uwarunkowania prawne, stan faktyczny;
- analiza orzecznictwa polskich sądów w sprawach o handel ludźmi pod kątem zabezpieczenia praw ofiary;

- najlepsze praktyki w zakresie międzynarodowej współpracy policyjnej dot. ścigania handlu ludźmi;

Odpowiedzialni za realizację:

Instytucje reprezentowane w Zespole

Termin realizacji: zadanie stałe

5.

Organizacja obchodów dnia ofiary handlu ludźmi – 11 czerwca 2007 roku

W Planie Działania Unii Europejskiej dot. handlu ludźmi przyjętym przez Radę JHA w grudniu 2005 roku i zmodyfikowanym w grudniu 2006 roku przewidziano obchody dnia handlu ludźmi 11 czerwca 2007 roku. W związku z powyższym należy przygotować scenariusz obchodów tego dnia w Polsce i zrealizować go we współpracy ze środkami masowego przekazu.

Odpowiedzialni za realizację: Grupa Robocza Zespołu – przygotowanie propozycji scenariusza obchodów; instytucje wchodzące w skład Zespołu – organizacja obchodów

Termin realizacji: czerwiec 2007 roku

Część II

Zmiany w prawodawstwie

1.

Przygotowanie i wprowadzenie do kodeksu karnego nowych zapisów dot. handlu ludźmi

W ramach realizacji Krajowego Programu na lata 2005-2006 Instytut Wymiaru Sprawiedliwości dokonał analizy orzeczeń polskich sądów w sprawach o handel ludźmi pod kątem ich zgodności z definicją handlu ludźmi zawartą w Protokole o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi. Z powołanej analizy wynika, iż orzecznictwo polskich sądów nie zawsze jest zgodne z literą i duchem definicji handlu ludźmi zawartej w Protokole. Wypracowanie i wprowadzenie takiej definicji do art. 115 k.k. ma na celu ujednoczenie interpretacji przepisu art. 253 §1 k.k.

Wprowadzenie do prawa polskiego definicji handlu ludźmi w połączeniu z projektowaną karalnością przygotowania do przestępstwa handlu ludźmi będzie stanowiło czynnik poprawy efektywności zwalczania tego typu przestępstw.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości

Termin realizacji: I kw. 2008 roku

2.

Analiza polskiego prawa pod kątem efektywności ścigania handlu ludźmi do pracy przymusowej.

Coraz liczniejsze są sygnały o przypadkach handlu ludźmi do pracy przymusowej. Tylko jeden z nich stał się przedmiotem procedury karnej. Należy dokonać analizy stanu prawa celem

zidentyfikowania przepisów odnoszących się do tego zjawiska oraz ujawnienia ewentualnych luk, które utrudniają postępowanie karne. W związku z nasileniem się zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej na terenie Europy eksperci zwracają uwagę na nieadekwatność przepisów prawa międzynarodowego i krajowego, odnoszących się do pracy przymusowej. Jest wysoce prawdopodobne, że ta sytuacja ma miejsce także w Polsce.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Termin realizacji: III kw. 2007 roku

Część III

Poprawa skuteczności działań

Koordinacja

1.

Usprawnienie mechanizmu koordynacji działań Policji i Straży Granicznej dotyczących zwalczania handlu ludźmi.

We wrześniu 2006 roku powołany został w KGP Centralny Zespół ds. Zwalczania Handlu Ludźmi. Wyznaczono koordynatorów ds. handlu ludźmi w komendach wojewódzkich, w części komend powołano zespoły etatowe. Powołanie zespołów zaowocowało w bardzo krótkim czasie wzrostem ilości wykrytych przypadków handlu ludźmi. Konieczne jest ustanowienie etatowych zespołów ds. handlu ludźmi we wszystkich komendach wojewódzkich Policji oraz nieetatowych koordynatorów w oddziałach Straży Granicznej.

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej

Termin realizacji : II kwartał 2007 roku

2.

Przeszkolenie specjalistyczne koordynatorów i członków zespołów w komendach wojewódzkich Policji oraz koordynatorów w oddziałach Straży Granicznej

We wrześniu 2006 roku w komendach wojewódzkich policji zostali powołani koordynatorzy ds. zwalczania handlu ludźmi. Konieczne jest przygotowanie ich do pełnienia tej roli poprzez szkolenie obejmujące problematykę prawną, psychologiczną, zasady współpracy między instytucjami oraz współpracy międzynarodowej.

Odpowiedzialni za realizację: Grupa Robocza – opracowanie programu szkolenia, Zespół ds. Handlu Ludźmi DPM MSWiA, KGP, KGSG, MPiPS – organizacja szkolenia

Termin realizacji : II kwartał 2007 roku

Współpraca międzynarodowa

3.

Utworzenie wspólnego zespołu śledczego (Joint Investigation Team) w sprawie handlu ludźmi

Wspólne zespoły śledcze są przewidzianą w polskim prawie, wyrafinowaną formą współpracy międzynarodowej w ściganiu przestępczości zorganizowanej na terenie UE. Należy zweryfikować jej przydatność dla ścigania przestępstwa handlu ludźmi. Zdobyte doświadczenie mogłoby posłużyć do dalszego doskonalenia metod współpracy międzynarodowej.

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji,

Termin realizacji: realizacja zadania uzależniona jest od zgody partnera zagranicznego

4.

Organizacja corocznego spotkania ekspertów z krajów pochodzenia, tranzytowych i krajów docelowych – z polskiego punktu widzenia – w celu wymiany informacji na temat zmian zachodzących w zjawisku handlu ludźmi.

Doświadczenie dotychczas zorganizowanych spotkań przekonuje co do potrzeby kontynuacji tej formy współpracy międzynarodowej. Stanowią one optymalną formułę systematycznej wymiany informacji pomiędzy ekspertami, ułatwiają wypracowanie najskuteczniejszych form bezpośredniej współpracy operacyjnej.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z organizacjami pozarządowymi

Termin realizacji: II poł. 2007 roku, II poł. 2008 roku

5.

Prowadzenie Narodowego Punktu Konsultacyjnego ds. Dzieci Cudzoziemskich bez Opieki i Dzieci Ofiar Handlu w Polsce

Z inicjatywy Rady Państw Morza Bałtyckiego powołana została sieć Narodowych Punktów Konsultacyjnych ds. Dzieci Cudzoziemskich bez Opieki i Dzieci - Ofiar Handlu Ludźmi. Zadaniem punktu jest gromadzenie informacji nt. zjawiska oraz ich wymiana z pozostałymi punktami w 11 krajach regionu. W poprzednim okresie zadanie to było realizowane przez Fundację Dzieci Niczyje na zlecenie MEN.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z organizacją pozarządową

Termin realizacji: zadanie stałe

Podnoszenie kwalifikacji

6.

Przeszkolenie sędziów i prokuratorów w zakresie problematyki handlu ludźmi, w szczególności dziećmi.

Przeprowadzona analiza orzecznictwa polskich sądów w odniesieniu do przypadków handlu ludźmi wskazuje na potrzebę ciągłego podnoszenia kwalifikacji sędziów i prokuratorów mających do czynienia z tym przestępstwem i jego ofiarami. Szczególnej uwagi wymagają kwestie dotyczące zakresu pojęcia handel ludźmi oraz praw i roli ofiary w postępowaniu karnym. Ze względu na problematykę handlu dziećmi specjalistycznym szkoleniem powinni być objęci sędziowie wydziałów rodzinnych i nieletnich.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości , Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury

Termin realizacji : zadanie stałe

7.

Przeszkolenie kadry szkoleniowej służb policyjnych (szkoły oficerskie i ośrodki szkoleniowe) w zakresie problematyki zwalczania handlu ludźmi.

Dynamiczny charakter zjawiska handlu ludźmi pociąga za sobą konieczność ciągłej aktualizacji wiedzy posiadanej przez wykładowców szkół policyjnych i przekazywanej przez nich słuchaczom.

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi

Termin realizacji : zadanie stałe

8.

Przeszkolenie pracowników pomocy społecznej w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, interwencji kryzysowej oraz zasad współdziałania z innymi instytucjami

Planowana nowelizacja ustawy o pomocy społecznej stworzy możliwość udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi przez instytucje pomocy społecznej. Konieczne jest wyposażenie pracowników socjalnych w wiedzę niezbędną do identyfikacji ofiary, udzielenia im pomocy oraz współpracy z innymi kompetentnymi instytucjami

Odpowiedzialni za realizację: Grupa Robocza – przygotowanie programu szkolenia, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – realizacja szkoleń

Termin realizacji : sukcesywnie, do końca 2008 roku

9.

Przeszkolenie pracowników Urzędu ds. Repatriacji i Cudzoziemców przeprowadzających wywiady z osobami ubiegającymi się o status uchodźcy i pracujących w Ośrodkach dla Uchodźców w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi

Konieczne jest wyposażenie pracowników Urzędu ds. Repatriacji i Cudzoziemców i osób pracujących w Ośrodkach dla Uchodźców w wiedzę niezbędną do identyfikacji ofiary, udzielenia im pomocy oraz współpracy z innymi kompetentnymi instytucjami

Odpowiedzialni za realizację: Grupa Robocza – przygotowanie programu szkolenia,
Urząd ds. Repatriacji i Cudzoziemców
Termin realizacji : sukcesywnie, do końca 2008 roku

IV. **Wsparcie i ochrona ofiar**

1.

Opracowanie modelu wsparcia/ochrony obywatela polskiego - ofiary handlu ludźmi.

Rosnąca liczba obywateli polskich – ofiar handlu ludźmi, którzy stali się przedmiotem handlu bądź na terenie Polski, bądź poza jej terytorium wymaga wytworzenia mechanizmu wsparcia i opieki nad nimi, różnego od stosowanego obecnie wobec cudzoziemców. Istnieje obawa, że pomoc, udzielana obecnie głównie przez Fundację La Strada, może okazać się niewystarczająca wobec rosnącej liczby przypadków. Konieczne jest opracowanie modelu postępowania obejmującego m.in.:

- *opiekę nad obywatelami polskimi, którzy stali się ofiarami handlu ludźmi poza granicami Polski, w pierwszym okresie po identyfikacji,*
- *organizację powrotu do kraju,*
- *objęcie ofiary opieką na terenie Polski w zakresie umożliwiającym powrót do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie (dotyczy to zarówno ofiar zidentyfikowanych poza Polską, jak i zidentyfikowanych na jej terytorium ofiar handlu wewnętrznego)*

Odpowiedzialni za realizację: Grupa Robocza Zespołu
Termin realizacji : III kwartał 2007 roku

2.

Opracowanie modelu wsparcia/ochrony dziecka ofiary handlu ludźmi

Informacje o dzieciach – ofiarach handlu ludźmi otrzymywane przez organizacje pozarządowe lub środki masowego przekazu nie znajdują potwierdzenia w danych gromadzonych przez służby policyjne i prokuraturę. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy może być brak wypracowanego sposobu postępowania z ofiarami, który sprzyjałby ich ujawnieniu się i wszczęciu postępowania karnego przeciwko sprawcom. Konieczne jest w związku z tym opracowanie modelu wsparcia i ochrony dziecka – ofiary handlu ludźmi, opartego o doświadczenia w postępowaniu z osobami dorosłymi, uwzględniającego wszelkie odmienności wynikające z odmiennego statusu prawnego i uwarunkowań psychologicznych.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z organizacjami pozarządowymi
Termin realizacji : IV kwartał 2007 roku

3.

Opracowanie modelu reintegracji ofiary handlu ludźmi, monitorowanej i wspieranej przez profesjonalne służby socjalne i organizacje pozarządowe.

Doświadczenia zgromadzone w toku realizacji Projektu Partnerstwa na Rzecz Rozwoju „IRIS – reintegracja społeczna i zawodowa kobiet – ofiar handlu ludźmi” powinny umożliwić podjęcie prac nad opracowaniem docelowego modelu reintegracji ofiar handlu ludźmi.

Odpowiedzialni za realizację: Grupa Robocza Zespołu we współpracy z organizacjami pozarządowymi

Termin realizacji: IV kwartał 2008 roku

4.

Ustanowienie standardów jakie winny spełniać organizacje pozarządowe i inne instytucje zdolne i uprawnione do udzielania pomocy ofiarom/świadkom handlu ludźmi.

Zmiany w ustawie o pomocy społecznej winny umożliwić instytucjom pomocy społecznej skuteczne świadczenie pomocy ofiarom handlu ludźmi. Przeszkolenie personelu tych instytucji (zadanie III. 9) pozwoli na stworzenie krajowej sieci instytucji udzielających pomocy ofiarom handlu ludźmi.

Fundacja La Strada dysponuje schroniskiem dla ofiar handlu ludźmi. Caritas Archidiecezji Warszawskiej dysponuje możliwościami udzielenia schronienia ofierze handlu ludźmi.

Konieczne jest wypracowanie jednolitego standardu świadczonej pomocy oraz upowszechnienie informacji o instytucjach uprawnionych do jej świadczenia. Należy przy tym wykorzystać wypracowane rezultaty w ramach realizacji projektu Partnerstwo na rzecz Rozwoju "IRIS - reintegracja społeczna i zawodowa kobiet – ofiar handlu ludźmi".

Odpowiedzialni za realizację: grupa robocza we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Zdrowia

Termin realizacji : I poł. 2008 roku